

16 Ιουνίου 2023

Οι άγιοι επίσκοποι Αμαθούντος Μνημόνιος και Τύχων

[Ορθοδοξία](#) / [Αγιολογία](#)

*Ο άγιος Τύχων Επίσκοπος Αμαθούντος
Κύπρου.*

(Επιμέλεια Στέλιος Κούκος)

Η μνήμη τους τιμάται στις 16 Ιουνίου

Γράφει ο Αρχιμανδρίτης Φώτιος Ιωακείμ

Η περιώνυμη πόλη της Αμαθούντος, της οποίας τα εκτεταμένα κατάλοιπα και ερείπια απλώνονται σήμερα στη νότια ακτή της Κύπρου και περί τα δέκα χιλιόμετρα ανατολικά της πόλεως Λεμεσού, υπήρξε, ως γνωστόν, μία από τις δεκατέσσερις επισκοπές της χριστιανικής νήσου, οι οποίες εμφανίζονται οργανωμένες και λειτουργούσες ήδη από τις αρχές του τετάρτου αιώνα.

Σε ακμή βρισκόταν μέχρι και τον έβδομο αιώνα, οπότε καταστρέφεται κατά τις πρώτες αραβικές επιδρομές¹, και φαίνεται πως τότε χάνει και τους περισσότερους κατοίκους της. Ωστόσο εξακολουθεί να υφίσταται η επισκοπική έδρα Αμαθούντος μέχρι και το τέλος της βυζαντινής κυριαρχίας στην Κύπρο (12ος αι.), άνκαι από το τέλος του 7ου αιώνα φαίνεται πως η πόλη εγκαταλείπεται οριστικά και ερημώνεται, ενώ στη θέση της αναπτύσσεται η παρακείμενη Νεάπολις-Λεμεσός, η οποία αποτέλεσε και τη φυσική διάδοχό της². Προφανώς η έδρα του επισκόπου Αμαθούντος μεταφέρεται από τον 8ο αιώνα σε πλησιόχωρη κατάλληλη τοποθεσία.

Τα όρια της διοικητικής και συνάμα επισκοπικής βυζαντινής περιφέρειας Αμαθούντος δεν μας είναι σήμερα επακριβώς γνωστά. Ασφαλώς, προς τα δυτικά οριοθετείτο από τη γειτνιάζουσα επισκοπή Νεαπόλεως, στα βόρεια απ' αυτήν της Ταμασσού, ενώ στα ανατολικά από την επισκοπή Κιτίου. Σύμφωνα με τη μαρτυρία του Κυπρίου στην καταγωγή οσίου Αναστασίου του Σιναΐτου, προς τα ανατολικά η περιφέρεια Αμαθούντος εκτεινόταν μέχρι τουλάχιστον και το (ερειπωμένο σήμερα) χωριό Πεντάσχοινο³, και άρα (προς τα βόρεια) μέχρι και την Κοφίνου.

Η αρχαία αυτή πόλη της Αμαθούντος κλείστηκε από πλειάδα αγίων επισκόπων, οσίων και μαρτύρων. Στο παρόν θα αναφερθούμε με συντομία στους δύο παλαιότερους γνωστούς της αγίους επισκόπους, τους Μνημόνιο και Τύχωνα, οι οποίοι συνεορτάζουν στις 16 Ιουνίου.

Ο άγιος Μνημόνιος, επίσκοπος Αμαθούντος (4ος αιώνας [α΄ ήμισυ-γ΄ τέταρτο])⁴

Υπήρξε προφανώς Κύπριος στην καταγωγή και άκμασε κατά τον 4ο αιώνα. Αυτός χειροτόνησε και τον άγιο Τύχωνα σε διάκονο της Εκκλησίας Αμαθούντος για τον

ενάρετο βίο του, και ανέθεσε σ' αυτόν τη διαχείριση των πραγμάτων της επισκοπής. Ο δε ιερός Τύχων με τη διδασκαλία και νουθεσία του επέστρεψε πολλούς Ιουδαίους και ειδωλολάτρες στην αληθινή Πίστη και θεογνωσία, προσφέροντάς τους στον αγιώτατο Μνημόνιο, ο οποίος και τους καταξίωσε του αγίου Βαπτίσματος. Μετά τη μακαρία τελευτή του Μνημονίου, τον διαδέχθηκε στην προεδρία της επισκοπής ο θεοφόρος Τύχων. Ο Μνημόνιος συναριθμείται στη χορεία των Κυπρίων αγίων και από τους τοπικούς χρονογράφους, από τους οποίους φέρεται συνεορταζόμενος με τον διάδοχό του άγιο Τύχωνα στις 16 Ιουνίου.

Ο άγιος Τύχων, επίσκοπος Αμαθούντος, ο θαυματουργός (4ος αι. [β΄ ήμισυ, μετά το 367-;(πριν το 400)])5

Άγιος Τύχων.

Ο περιώνυμος άγιος Τύχων καταγόταν από την Αμαθούντα της Κύπρου, άκμασε δε κατά τον 4ο αιώνα. Οι φιλόχριστοι γονείς του τον αφιέρωσαν στον Θεό, ενώ ακόμη βρισκόταν σε μικρή ηλικία. Αφού ο άγιος μελέτησε αρκετά τα ιερά γράμματα, χειροθετήθηκε από τον τότε επίσκοπο Αμαθούντος αγιώτατο Μνημόνιο αναγνώστης της Εκκλησίας. Ο πατέρας του Τύχωνα ήταν αρτοποιός, και του ανέθετε την πώληση των άρτων. Αλλ' ο ευλογημένος νέος, έχοντας θερμή την πίστη και την ελπίδα του στον Θεό, διένειμε τις εισπράξεις της πωλήσεως ως ελεημοσύνη στους πτωχούς. Τούτο σαν γνώρισε ο πατέρας του, πολύ λυπήθηκε και ταραχθήκε. Ο Τύχων όμως τον καταπράυνε, και τον διαβεβαίωσε ότι δάνειζε τους άρτους στον Θεό, με τον Οποίο είχε συμφωνία ότι θα λάμβανε εκατονταπλάσια των όσων έδινε. Και αληθινά, πηγαίνοντας ο Τύχων με τον πατέρα του στην

αποθήκη του σιταριού, τη βρήκαν υπερπλήρη, άγκαι προηγουμένως ήταν σχεδόν κενή!

Μετά την κοίμηση του πατέρα του, παρέμεινε ο νέος με τη θεοφιλή του μητέρα και, αφού πώλησε την περιουσία που του ανήκε, έδωσε τα χρήματα στους πτωχούς. Ο επίσκοπος Μνημόνιος, για την αρετή και δεξιότητά του σε όλα, τον χειροτόνησε κατόπιν διάκονο, καθιστώντας τον και εκκλησιέκδικο. Μετά δε την τελευταία του Μνημονίου, με την κοινή ψήφο κλήρου και λαού, χειροτονείται ο Τύχων επίσκοπος Αμαθούντος από τον τότε αρχιεπίσκοπο Κύπρου άγιο Επιφάνιο τον Μέγα.

Έκτοτε ο άγιος κατέβαλε ιδιαίτερα μεγάλους αγώνες για τον εκχριστιανισμό των κατοίκων της επαρχίας του, επιτυγχάνοντας με την αγιότητα του βίου του την επιστροφή πολλών απίστων στον Χριστό. Όμως δύο αμετανόητοι ειδωλολάτρες, Καλύκιος και Κλεοπάτρα ονομαζόμενοι, φθονώντας το ιεραποστολικό του έργο, τον συκοφάντησαν στον άρχοντα της Αμαθούντος. Κατά την θεόπνευστη ενώπιον του άρχοντα απολογία του ο Τύχων, όχι μόνο κατέρριψε πανηγυρικά τις συκοφαντίες, αλλά και τόσο λαμπρά δημηγόρησε υπέρ της ευαγγελικής αλήθειας, ώστε εφείλκυσε τον άρχοντα στην Πίστη του Χριστού, ο οποίος τον απέλυσε με τιμή και θαυμασμό, αποδιώκοντας με ύβρεις τους κατηγορούς του!

Με την καθαρότητα λοιπόν της πολιτείας του και τον ασκητικό του βίο, ο άγιος έλαβε πλούσια τη Χάρη των θαυμάτων: Δίωκε δαιμόνια και θεράπευε πάθη ανίατα ψυχών και σωμάτων, αποκτώντας επάξια την προσωνυμία του θαυματουργού.

Όταν προγνώρισε εκ Θεού την κοίμησή του, για να μη λυπήσει το ποίμνιό του, τη φανέρωσε συμβολικά με μια μεγάλη θαυματουργία, που έμελλε να μεγαλύνει την μνήμη του στους αιώνες.

Αρχαία Αμαθούντα.

Μεταβαίνοντας δηλαδή σε αγρό της επισκοπής του, που εκαλείτο Αμπελών, για να ευλογήσει και τους αγρότες που φυτεύανε αμπέλους, πήρε μία παραπεταμένη ξηραμένη κληματίδα και, αφού προσευχήθηκε στον Χριστό, Του ζήτησε να δώσει σ' αυτήν τέσσερις ευλογίες: ικμάδα ζωής, ευφορία καρπών, γλυκύτητα σταφυλιών και πρώιμη βλάστηση. Τότε, αφού φύτευσε με τα χέρια του την κληματίδα, προφήτευσε τα μέλλοντα να συμβούν σ' αυτήν, και ότι αυτά θα συνέβαιναν μετά την κοίμησή του, για να τον ενθυμούνται οι πιστοί.

Τρεις ημέρες πριν το τέλος του, άκουσε φωνή θεία να τον καλεί στα ουράνια βασίλεια. Αφού λοιπόν παρηγόρησε καταλλήλως τη μητέρα του, η οποία ζούσε ακόμη, κι αφού απεύθυνε τις τελευταίες παραινέσεις στον κλήρο και λαό του, που συνάθροισε προς τούτο, ανεπαύθη εν Κυρίω περί τα τέλη του 4ου αιώνα⁶. Το ιερό του σώμα κατατέθηκε από τους προστρέξαντες αρχιερείς, κληρικούς και λαϊκούς στο αριστερό μέρος του ναού της Αμαθούντος (κοιμητηριακής βασιλικής του τέλους του 4ου αιώνα), ο οποίος, λίγο αργότερα (β' μισό του 5ου αιώνα), επεκτάθηκε και αφιερώθηκε στο όνομα του Αγίου Τύχωνος.

Πολλά δε θαύματα τέλεσε ο Κύριος με τη μεσιτεία του και μετά την κοίμησή του σε όσους προσέτρεχαν με πίστη σ' αυτόν, καθώς εξιστορεί ο κατά πλάτος Βίος του, έργο του συμπολίτη του και κορυφαίου ιεράρχη, αγίου Ιωάννου του Ελεήμονος, ο οποίος επίσης τάφηκε κατά το 619 μ.Χ. στον πιο πάνω ναό του Αγίου Τύχωνος ⁷.

Μοναδικό υπερφυές σημείο, όπως και πιο πάνω αναφέρθηκε, υπήρξε το σχετικό με τη θαυματουργό του άμπελο, που ο ίδιος είχε φυτεύσει. Κάθε χρόνο, κατά την προφητεία του, ωρίμαζε τα γλυκύτερα σταφύλια της κατά την ημέρα της μνήμης του (16 Ιουνίου) και κατά τη διάρκεια μάλιστα της θείας Λειτουργίας προς τιμή του στην Αμαθούντα (ανεξήγητο λογικά γεγονός η τόση πρωιμότητα!), τα οποία και προσφέρονταν στο θυσιαστήριο, κατόπιν δε προς τους πιστούς χάριν ευλογίας, και τελούνταν τότε πολλά θαύματα.

Ο άγιος Τύχων, ίσως και για το εξαίσιο τούτο θαυματουργήμα, κατέστη ο κατεξοχήν πολιούχος της Αμαθούντος. Γι' αυτό και η οσία του μορφή, περιβαλλόμενη από τη θαυματουργή του άμπελο, δίκην πνευματικού «λογοτύπου», κοσμεί μολύβδινες σφραγίδες διαδόχων του επισκόπων, αλλά και της Αγίας Εκκλησίας Αμαθούντων (σήμερα είναι γνωστά σχετικά δείγματα του 7ου αιώνα)⁸.

Εκτός του ανωτέρω, ερειπωμένου σήμερα, ναού του στην αρχαία Αμαθούντα, που έχει ήδη ανασκαφεί, σώζεται και άλλος παλαιός, επίσης ερειπωμένος, κοντά στο χωριό Άρμου της Πάφου.

Το όνομά του φέρει και το πλησίον της Αμαθούντος χωριό.

Ασματική Ακολουθία σ' αυτόν συνέθεσαν οι λόγιοι άγιοι του 9ου αιώνα Θεοφάνης επίσκοπος Νικαίας ο Γραπτός και Ιωσήφ ο Υμνογράφος. Η μνήμη του τελείται στις 16 Ιουνίου.

1. Εσφαλμένα λοιπόν και ανιστόρητα κρίνονται ενόψει των προσφάτων πορισμάτων των εκεί ανασκαφών τα από του μεσαίωνα και εφεξής πολλαχού αναφερόμενα, ότι η πόλη άκμαζε μέχρι και το 1191 μ.Χ., οπότεν καταλήφθηκε και καταστράφηκε από τον βασιλιά Ριχάρδο Λεοντόκαρδο (βλ. Οδηγός Αμαθούντος, (εκδ.) Πολιτιστικό Ίδρυμα Τραπεζής Κύπρου, Λευκωσία 1999.

2. Βλ. σχετικά εν Μοναχός Χαρίτων Σταυροβουινιώτης, «Μάρτυς 'Ρηγίνος ο εν Κύπρω και ιερομάρτυς 'Ρηγίνος ο εν Σκοπέλω», Επετηρίδα Κέντρου Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου, 8, Λευκωσία 2008, σσ. 225-226, ξια', όπου και συναφής επί του θέματος βιβλιογραφία.

3. Οσίου Αναστασίου, Διηγήματα ψυχωφελή και στηρικτικά γενόμενα διαφόροις

τόποις, Κωδ. Vatican. Gr. 2592, φ. 132r και, Stefan Heid, «Die C-Reihe erbaulicher Erzhlungen des Anastasios vom Sinai im Codex Vaticanus Graecus 2592», OCP 74 (2008), σ. 103.

4. Πηγή των λίγων γνωστών στοιχείων για τον άγιο Μνημόνιο είναι οι διάφοροι Βίοι του αγίου Τύχωνος Αμαθούντος (λ.χ. BHG³ 1860 και Συναξαριακό υπόμνημα εν Synax EcclCon 751.18-21· ο κατά πλάτος Βίος του [BHG³ 1859], όπου αναμφίβολα θα υπήρχαν εκτενέστερες γι' αυτόν αναφορές, σώζεται δυστυχώς ακέφαλος), στους οποίους πάντοτε κατονομάζεται «αγιώτατος».

5. Πρόσφατη αξιολογή επανέκδοση του ανωτέρω εκτεταμένου Βίου του Αγίου Τύχωνος (BHG³ 1859), έργου του συμπολίτη του, αγίου Ιωάννου του Ελεήμονος, συμπληρωμένου από άλλους επίτομους Βίους του, με σχετική εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια, εικόνες και φωτογραφίες των ερειπίων του ναού του στην Αμαθούντα, σε συνεργασία με τη Μονή Σίμωνος Πέτρας Αγίου Όρους και τον φιλόλογο Λεωνίδα Χαριτίδη, έγινε από την Ιερά Μητρόπολη Λεμεσού εν, «Βίος και πολιτεία του εν Αγίοις Πατρός ημών Τύχωνος επισκόπου Αμαθούντος της Κύπρου, του θαυματουργού, συγγραφείς παρά του εν Αγίοις Πατρός ημών Ιωάννου του Ελεήμονος, αρχιεπισκόπου Αλεξανδρείας», Λεμεσός 2003. Πλήρης ασματική Ακολουθία του αγίου Τύχωνος με σχετική βιβλιογραφία δημοσιεύθηκε στα Κύπρια Μηναία, Η' (Ιούνιος), σσ. 113-130.

6. Στο ανωτέρω έργο, «Βίος και πολιτεία του εν Αγίοις Πατρός ημών Τύχωνος επισκόπου Αμαθούντος της Κύπρου, του θαυματουργού...», Λεμεσός 2003, σσ. 20-23, επιχειρείται η χρονολόγηση της ακμής του Αγίου στο β' μισό του 4ου - α' μισό του 5ου αι., με έρεισμα τη μαρτυρία ενός μόνου χειρογράφου (του Vatican. Graec. 1191), όπου αναφέρεται ότι ο Τύχων γεννήθηκε επί της αρχιερατείας του Μεγάλου Επιφανίου (367-403). Υποθέτομε ότι τούτο αποτελεί μάλλον πρωθύστερο: ο ανώνυμος γραφέας προφανώς είχε υπόψη τη χειροτονία του Τύχωνος από τον άγιο Επιφάνιο. Περαιτέρω, το κατείδωλο της Αμαθούντος επί της αρχιερατείας του Τύχωνος, κυρίως όμως η απουσία, τόσο του ιδίου, όσο και του αμέσου προκατόχου του αγίου Μνημονίου από τον κατάλογο των 15 Κυπρίων επισκόπων στη συνοδική επιστολή του Αλεξανδρείας Θεοφίλου του έτους 400 (η επιστολή διασώθηκε στα λατινικά στην 92η επιστολή του αγίου Ιερωνύμου [βλ. Migne, PL, 22, No. XCII, στ. 758.1-769.14, ειδικώτερα στ. 760.5-12]), τοποθετούν ανεπιφύλακτα τον Τύχωνα στον 4ο αιώνα.

7. Βλ. Οδηγός Αμαθούντος, εκδ. Πολιτιστικού Ιδρύματος Τραπέζης Κύπρου, Λ/σία 1999, σσ. 87-91.

8. Βλ. Χαρίτων μοναχός Σταυροβουνιώτης, «Μερική αναθεώρηση του εν χρήσει

καταλόγου επισκόπων της επισκοπής Κιτίου (προσθήκες-εισηγήσεις)», Κυπριακαί Σπουδαί, ΞΖ'-ΞΗ' (2003-2004), Λευκωσία 2005, σ. 150, υποσημ. 11.

Από την ιστοσελίδα της Εκκλησία της Κύπρου: <https://churchofcyprus.org.cy/79899>

PERMANENTLY_REMOVED